

בס"ד, י"ח כסלו התשפ"ו

זבחים פ"ה – עולין שלא ירדו או לא יעלו, אימורים שעלו לפני זריקה, בעלי מומין, ועוד

שאלות:

1. ירוחם שחט עוף של קודשים בעזרה, והקטיר אותו בחוץ האם הוא חייב כרת?

שוחט בהמה בלילה ומעלה בחוץ

הגמרא ממשיכה את הדיון בדברי רבי יוחנן מהדף הקודם, שאמר שהשוחט בהמה בלילה בפנים ומעלה בחוץ – חייב, כי "לא תהא פחותה משוחט ומעלה בחוץ".

○ רב חייא בר אבין מקשה מברייתא: השוחט עוף קדשים בפנים (במקום למלוק) ומעלה בחוץ – פטור! אם ההיגיון של רבי יוחנן נכון, גם כאן היינו צריכים לומר "לא תהא פחותה משוחט ומעלה בחוץ" (שחייב)? וזו אכן קושיא על רבי יוחנן.

○ הגמרא מציעה ניסיון לתירוץ: שחיטת עוף בפנים לא נחשבת בכלל לפעולה של הקרבה (לא לעוף חולין ולא לעוף קדשים), אלא כ"הריגה בעלמא". לעומת זאת, שחיטת בהמה בלילה היא כן "שחיטה", אלא שהיא שחיטה פסולה. לכן, אין להשוות בין המקרים.

2. בארי שחט את העולה בראש המזבח מה הוא עושה עם הקרביים שמריחים מאד לא טוב?

אימורים שעלו לפני זריקת דמים: יורדים?

הגמרא דנה בדיון של עולא, שאמר שאימורי קדשים קלים שהועלו למזבח לפני זריקת הדם – לא ירדו, כי "נעשו לחמו של מזבח".

○ רבי זירא מנסה להוכיח את הדיון של עולא מהמשנה. בקל וחומר: ומה במקרה ש"נשפך דמו" (שכבר אין דם לזרוק), האימורים שעלו לא יורדים – קל וחומר במקרה שלנו, שבו הדם קיים ועדיין ניתן לזרוק אותו, שהאימורים לא ירדו!

○ הגמרא דוחה את הקל וחומר. ייתכן שהמשנה עוסקת רק בקדשי קדשים, שיש להם קדושת הגוף עוד לפני זריקת הדמים.

○ קושיה נוספת: הגמרא מקשה: הרי גם קורבן פסח (שהוא קדשים קלים) נכלל במשנה בדיון "אם עלה לא ירד"! הגמרא דוחה גם את זה, ומסבירה שההתייחסות לפסח היא רק לגבי מקרה שנשחט "שלא לשמו", ולא לגבי שאר הפסולים (למשל שעלה לפני זריקת הדם).

○ הגמרא מנסה להוכיח מהמשנה שאמרה "וכולן שעלו חיון... ירדו", שמכאן משמע ש"שחוטין – לא ירדו", והכוונה היא לכל הקורבנות, כלומר גם לקדשים קלים כמו שאמר עולא.

▪ הגמרא מנסה לדחות ולומר שהדיוק הוא ש"שחוטין, חלק יורדים וחלק לא יורדים" (ואולי קדשים קלים יורדים). אבל היא מקשה בחזרה: הרי נאמר "כולן", מה שמשמע שהדיוק חל על כולם!

▪ הגמרא מתרצת שה"כולן" נאמר רק על החיים ולא על השחוטים, ויש בזה חידוש: לדעת רבי עקיבא, שסובר שבעל מום מסוג "דוקין שבעין" שחוט לא יורד, ובכל זאת אם הוא עלה חי – הוא כן יורד.

○ הגמרא מקשה על ההסבר הזה מהסיפא של המשנה: "עולה שעלתה חיה... ושחטה בראש המזבח, יפשיט וינתח במקומה". אם מדובר בקורבן פסול (בעל מום), הרי הוא לא ראוי להפשטה וניתוח!

- הגמרא מתרצת שהסיפא עוסקת בקורבן כשר ולא בעל מום, והחידוש הוא שיש הפשטה וניתוח בראש המזבח.
- **ולדעה שאין הפשטה וניתוח בראש המזבח**, הגמרא מסבירה שמדובר בקורבן כשר שעלה חי, נשחט, דמו נזרק כהלכה, ורק אז נפסל. ומכיוון שהייתה לו "שעת הכושר" והוא כבר הורצה, גם הוא ראוי להפשטה וניתוח, כשיטת **רבי אלעזר ברבי שמעון**.
- הגמרא מקשה: בברייתא על המקרה הזה נאמר שמורידים את הקרביים למטה כדי להדיחם. אם הקורבן פסול, והקרביים לא יחזרו לעלות, למה צריך להדיח אותם? הגמרא מתרצת שבכל זאת מדיחים אותם, כדי שלא יהיו "קדשי שמיים מוטלים כנבלה" עם הפרש שלהם, למרות החשש שכהן אחר יעלה אותם בטעות.
- **מסקנה:** הגמרא מביאה שרבי יוחנן הסתפק בשאלה הזאת, האם אימורים כאלה יורדים או לא. ואחרי דיון עם רבי אמי (שברור שאין בהם מעילה, כי רק הזריקה קובעת למעילה), נפשט הספק והמסקנה היא: **לא ירדו, ואין בהן מעילה**.

3. האם יש דין רובע ונרבע בעופות?

שיטת רבי עקיבא בבעלי מומין

- הגמרא חוזרת למשנה, לשיטת **רבי עקיבא** שהכשיר בעלי מומין שעלו למזבח.
- **רבי יוחנן** מבהיר שרבי עקיבא הכשיר רק במום קל מסוג "דוקין שבעין" (קרום בעין), והנימוק הוא: "הואיל וכשרים בעופות". כמו כן, הדין הוא שרק כאשר הקורבן הוקדש כשהיה תמים ורק אז נפל בו המום. ולכן **רבי עקיבא** מודה שבמקרה של עולת נקבה, שהיא תרד מהמזבח, כי זה נחשב מום שקדם להקדשה.
 - **רבי ירמיה שואל:** האם יש בכלל פסול של "נרבע" (בעל חיים שנרבע) בעופות? מצד אחד הרי אין דין "רובע" בעוף, וגם הפסול של נרבע נלמד מבהמה. מצד שני, סוף סוף "נעבדה בו עבירה".
 - **רבה** מוכיח משיטת **רבי עקיבא**: שאם נרבע היה כשר בעופות, **רבי עקיבא** היה צריך להתיר גם בהמה נרבעת שעלתה למזבח, מאותו נימוק של "הואיל וכשר בעופות". מכך שהוא לא התיר, משמע שנרבע פסול גם בעופות.
 - **רב נחמן בר יצחק** מביא הוכחה נוספת מברייתא שעוסקת בדיני טומאת נבלה בעופות, ושם מוזכר במפורש "הנרבע" כחלק מהרשימה – מכאן שיש דין נרבע בעוף.
 - הגמרא מבארת מה החידוש בדבריו של **רבי חנינא סגן הכהנים שמעיד** שאביו היה "דוחה" בעלי מומין מהמזבח (שהרי זאת הדעה של **תנא קמא**). הגמרא עונה: או שהוא בא לספר מעשה שהיה, או שהכוונה ב"דוחה" היא "כלאחר יד" – כלומר דוחה בהצנעה ולא בביזיון.

4. טוביה העלה את הקרניים של האיל למזבח צריך להוריד אותם?

כללים נוספים בהעלאת איברים למזבח

הגמרא מבארת כללים נוספים מהמשנה הקודמת, ומיד עוברת למשנה חדשה שעוסקת באותו עניין.

- המשנה אמרה שכשם שפסול שעלה לא יורד, ככה אם ירד – לא יעלה שוב. **עולא** אומר: שהכלל הזה הוא רק אם האיבר לא "משלה בו האור" (שנתפסה בו האש כלשהו). **אבל** אם האש כבר אחזה בו, אפילו אם ירד – חוזרים ומעלים אותו.
- הגמרא דנה על מה נאמרו דברי **עולא**. **רב חנינא מסורא** טוען שהם נאמרו על הסיפא, כלומר על המשנה הבאה מיד, שעוסקת בעצמות וגידים. הגמרא **מסבירה**: מי שאומר שחידושו של **עולא** חל אפילו על עצמות וגידים, כל שכן שיסכים שהוא חל על איברים רגילים. **אבל** מי שאומר שהוא חל רק על איברים, יטען שעצמות וגידים הם לא "בני הקטרה" בפני עצמם, ולכן גם אם האש נגעה בהם, הם לא יעלו שוב.
- המשנה החדשה מפרטת רשימה של דברים שאפילו אם עלו למזבח החיצון – ירדו, מכיוון שהם לא ראויים לו (כמו בשר הנאכל לכהנים, קטורת, שירי מנחות וכו'). בנוסף, היא אומרת לגבי עצמות, גידים, קרניים וטלפיים: שאם הם **מחוברים** לבשר – עולים יחד איתו. אבל אם **פרשו** (נפרדו) מהבשר – הם לא עולים.
- הגמרא מביאה ברייתא שמפרטת את המקורות לדין הזה: מהפסוק "**וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל**" – לומדים לרבות גם את העצמות, הגידים, הקרניים והטלפיים. אבל הפסוק "**וְעָשִׂיתָ עֲלֵיתִי הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם**" – מלמד לכאורה שרק בשר ודם עולים. ואם ככה, אולי צריך לחלוץ את הגידים והעצמות ולהעלות רק את הבשר? תלמוד לומר "**וְהִקְטִיר... אֶת הַכֹּל**". ולכן המסקנה שכשהם מחוברים – יעלו. אבל אם פרשו – אפילו אם הם כבר בראש המזבח, ירדו.